

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
YVES BOT
της 17ης Μαΐου 2017¹¹

Υπόθεση C-218/16

Aleksandra Kubicka

[αίτηση του Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (περιφερειακού δικαστηρίου του Gorzów Wielkopolski, Πολωνία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Προδικαστική παραπομπή – Κληρονομική διαδοχή και ευρωπαϊκό κληρονομητήριο – Πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) 650/2012 – Ακίνητο κείμενο σε κράτος μέλος το οποίο δεν γνωρίζει την άμεση κληροδοσία (“legatum per vindicationem”) – Άρνηση αναγνώρισης των εμπράγματων αποτελεσμάτων μιας τέτοιας κληροδοσίας»

I. Εισαγωγή

1. Ο κανονισμός (ΕΕ) 650/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Ιουλίου 2012, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου², ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 16 Αυγούστου 2012, εφαρμόζεται, κατά το άρθρο 84, δεύτερο εδάφιο, αυτού, εξαιρουμένων μερικών γενικών διατάξεων, από τις 17 Αυγούστου 2015.

2. Είναι η πρώτη φορά³ που υποβάλλεται προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο σχετικά με την ερμηνεία των διατάξεων του κανονισμού 650/2012 και ειδικότερα των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχεία ια' και ιβ', αυτού, οι οποίες αποκλείουν από το πεδίο εφαρμογής του τη «φύση των εμπράγματων δικαιωμάτων» και «οιαδήποτε καταχώριση σε μητρώο δικαιωμάτων επί ακίνητης ή κινητής περιουσίας, περιλαμβανομένων των νομικών απαιτήσεων της καταχώρισης, και τα αποτελέσματα της καταχώρισης ή της μη καταχώρισης αυτών των δικαιωμάτων»⁴.

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 ΕΕ 2012, L 201, σ. 107.

3 Εκκρεμούν άλλες δύο αιτήσεις προδικαστικής απόφασης, οι οποίες κατατέθηκαν από το Kammergericht Berlin (εφετείο Βερολίνου, Γερμανία). Η πρώτη (C-558/16) αφορά την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 1, του άρθρου 67, παράγραφος 1, και του άρθρου 68, στοιχείο ιβ', του εν λόγω κανονισμού, σε υπόθεση αρνήσεως χορηγήσεως ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου στον επιζώντα σύζυγο με την αιτιολογία ότι ο υπολογισμός της κληρονομικής μερίδας προκύπτει εν μέρει από την εφαρμογή διατάξεως που εμπίπτει στο δίκαιο των περιουσιακών σχέσεων των συζύγων, το οποίο αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού. Η δεύτερη (C-20/17) αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4 του κανονισμού 650/2012, σε σχέση με τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων τα οποία δεν αντικαθίστανται από το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο.

4 Επισημαίνεται ότι ταυτόσημες διατάξεις περιέχονται στον κανονισμό (ΕΕ) 2016/1103 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 2016, για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα της διεθνούς δικαιοδοσίας, του εφαρμοστέου δικαίου και της αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων σε ζητήματα περιουσιακών σχέσεων των συζύγων (ΕΕ 2016, L 183, σ. 1), ο οποίος εφαρμόζεται από τις 29 Ιανουαρίου 2019. Βλ., ειδικότερα, αιτιολογικές σκέψεις 27 και 28, καθώς και άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχεία ζ' (με την προσθήκη των λέξεων «επί περιουσιακών αγαθών» μετά τη φύση των εμπράγματων δικαιωμάτων) και η', του εν λόγω κανονισμού. Ο συγκεκριμένος κανονισμός προβλέπει επίσης, στην αιτιολογική σκέψη 25 και στο άρθρο 29 αυτού, μηχανισμό προσαρμογής άγνωστου εμπράγματου δικαιώματος.

3. Η παρούσα εξέταση θα επικεντρωθεί σε ένα ιδιαίτερα λεπτό ζήτημα, αυτό της οριοθέτησης των τομέων του κληρονομικού δικαίου και του εμπράγματος δικαίου, το οποίο αποτέλεσε αντικείμενο πολλών διαπραγματεύσεων, όπως επισημαίνεται στις γραπτές παρατηρήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁵ και στη θεωρία⁶.

4. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση της κύριας δίκης, πρέπει να καθορισθεί αν μπορεί να θεμελιωθεί στις διατάξεις που αποκλείουν τις περιπτώσεις εφαρμογής του δικαίου της τοποθεσίας του οικείου πράγματος άρνηση αναγνώρισης των εμπράγματων αποτελεσμάτων άμεσης κληροδοσίας, με την οποία το δικαίωμα επί του πράγματος μεταβιβάζεται άμεσα στον κληροδόχο κατά την επαγωγή της κληρονομιάς, όταν η κληροδοσία αφορά το δικαίωμα κυριότητας επί ακινήτου κείμενου σε κράτος μέλος το οποίο δεν γνωρίζει τη συγκεκριμένη μορφή κληροδοσίας, αλλά μόνο την έμμεση κληροδοσία (*legatum per damnationem*). Με τη διάταξη αυτή, ο κληρονόμος οφείλει να μεταβιβάσει το δικαίωμα επί του πράγματος στον κληροδόχο, γεγονός το οποίο παρέχει στον κληροδόχο το δικαίωμα να απαιτήσει την εκπλήρωση της κληροδοσίας.

5. Αφού εκθέσω τους λόγους για τους οποίους οι ενστάσεις απαραδέκτου πρέπει να απορριφθούν, θα εξετάσω τους λόγους για τους οποίους πρέπει να γίνει δεκτό:

- ότι το ανακύπτον ζήτημα δεν αφορά το δικαίωμα κυριότητας που αποκτά ο κληροδόχος, το οποίο δεν είναι γνωστό στο κράτος μέλος στο οποίο προβάλλεται, αλλά τον τρόπο αναγνώρισης της μεταβιβάσεως του εν λόγω δικαιώματος για την καταχώρισή του στο κτηματολόγιο·
- ότι ο αποκλεισμός των απαιτήσεων που σχετίζονται με την εν λόγω καταχώριση πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά, και
- ότι, επομένως, σε κατάσταση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, κατ' εφαρμογή του άρθρου 23 του κανονισμού 650/2012, η κληροδοσία που αφορά εμπράγματο δικαίωμα, το οποίο γνωρίζει το κράτος μέλος του τόπου όπου κείται το ακίνητο, πρέπει να παράγει τα αποτελέσματά της για τον κληροδόχο, ανεξάρτητα από τον τόπο στον οποίο πρέπει να καταχωρισθεί, εφόσον το δικαίωμα επί του ακινήτου μεταβιβάσθηκε άμεσα στον κληροδόχο, κατά το εφαρμοστέο στην κληρονομική διαδοχή δίκαιο, το οποίο ορίζεται δυνάμει του άρθρου 22 του εν λόγω κανονισμού.

6. Ως εκ τούτου, προτείνω να δοθεί αρνητική απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

7. Οι αιτιολογικές σκέψεις 7, 9, 15, 16, 18, 19, 37 και 67 του κανονισμού 650/2012 έχουν ως εξής:

«(7) Θα πρέπει να διευκολυνθεί η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς μέσω της εξάλειψης των εμποδίων για την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών, οι οποίοι αντιμετωπίζουν σήμερα δυσκολίες στην προσπάθειά τους να ασκήσουν τα δικαιώματά τους στο πλαίσιο μιας κληρονομικής διαδοχής που έχει διασυννοριακές επιπτώσεις. Στον ευρωπαϊκό χώρο δικαιοσύνης, οι πολίτες θα πρέπει να μπορούν να οργανώσουν εκ των προτέρων την κληρονομική τους

5 Βλ. σημεία 47 έως 61 των εν λόγω παρατηρήσεων και ιδίως την υπόμνηση των προτάσεων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας με σκοπό να κατοχυρωθεί η μετατροπή κληροδοσιών άγνωστων στο γερμανικό δίκαιο σε κληροδοσίες που αναγνωρίζονται από αυτό, οι οποίες αναλύονται στην υποσημείωση 18 των παρουσών προτάσεων.

6 Βλ. Bonomi, A., και Wautelet, P., *Le droit européen des successions, Commentaire du règlement (UE) n° 650/2012, du 4 juillet 2012*, 2η έκδοση, Bruylant, Βρυξέλλες, 2016, σημεία 105 επ., σ. 127. Βλ., επίσης, Bergquist, U., Damascelli, D., Frimston, R., Lagarde, P., Odersky, F., και Reinhartz, B., *Commentaire du règlement européen sur les successions*, Dalloz, Παρίσι, 2015, I, αριθ. 71, σ. 44.

διαδοχή. Θα πρέπει να κατοχυρώνονται με αποτελεσματικότητα τα δικαιώματα των κληρονόμων και των κληροδόχων, των άλλων οικείων προσώπων που σχετίζονται με τον θανόντα, καθώς και των κληρονομικών δανειστών.

[...]

- (9) Το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να καλύπτει όλα τα θέματα αστικού δικαίου που άπτονται μιας κληρονομικής διαδοχής, δηλαδή όλες τις περιπτώσεις μεταβίβασης κυριότητας αιτία θανάτου, περιουσιακών στοιχείων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, είτε μέσω ηθελημένης πράξης μεταβίβασης, δυνάμει διατάξεως τελευταίας βουλήσεως, είτε μέσω μεταβίβασης με εξ αδιαθέτου διαδοχή.

[...]

- (15) Ο παρών κανονισμός θα πρέπει να επιτρέπει τη δημιουργία ή τη μεταβίβαση μέσω κληρονομικής διαδοχής δικαιώματος επί ακίνητης ή κινητής περιουσίας, κατά τα προβλεπόμενα στο δίκαιο που είναι εφαρμοστέο στην κληρονομική διαδοχή. Δεν θα πρέπει ωστόσο να θίγει τον κλειστό αριθμό (“numerus clausus”) των εμπράγματων δικαιωμάτων που είναι γνωστά στο εθνικό δίκαιο ορισμένων κρατών μελών. Ένα κράτος μέλος δεν θα πρέπει να υποχρεούται να αναγνωρίσει ένα εμπράγματο δικαίωμα επί περιουσιακών στοιχείων ευρισκομένων σε αυτό το κράτος μέλος, εάν το εν λόγω εμπράγματο δικαίωμα δεν είναι γνωστό στο δίκαιο του κράτους αυτού.

- (16) Ωστόσο, για να μπορούν παρ’ όλα αυτά οι δικαιούχοι να απολαύουν σε άλλο κράτος μέλος τα δικαιώματα που δημιουργήθηκαν ή μεταβιβάστηκαν σε αυτούς μέσω κληρονομικής διαδοχής, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να προβλέπει την προσαρμογή αγνώστου εμπράγματου δικαιώματος στο εγγύτερο ισοδύναμο εμπράγματο δικαίωμα βάσει της νομοθεσίας του εν λόγω άλλου κράτους μέλους. Στο πλαίσιο της προσαρμογής αυτής θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι σκοποί και τα συμφέροντα που επιδιώκονται από το συγκεκριμένο εμπράγματο δικαίωμα και τα αποτελέσματα που συνδέονται με αυτό. Προκειμένου να καθοριστεί το εγγύτερο ισοδύναμο εθνικό εμπράγματο δικαίωμα, οι αρχές ή τα αρμόδια πρόσωπα του κράτους το δίκαιο του οποίου εφαρμόστηκε στην κληρονομική διαδοχή, ενδέχεται να κληθούν να παράσχουν περαιτέρω πληροφορίες για τη φύση και τα αποτελέσματα του δικαιώματος. Προς το σκοπό αυτό, θα μπορούσαν να χρησιμοποιούνται τα υπάρχοντα δίκτυα δικαστικής συνεργασίας σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις καθώς και οποιαδήποτε άλλα διαθέσιμα μέσα που διευκολύνουν την κατανόηση του αλλοδαπού δικαίου.

[...]

- (18) Οι προϋποθέσεις καταχώρισης δικαιώματος επί ακίνητων ή κινητών περιουσιακών στοιχείων σε μητρώο θα πρέπει να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού. Ως εκ τούτου, το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο τηρείται το μητρώο (για την ακίνητη περιουσία, το δίκαιο της τοποθεσίας του πράγματος) θα καθορίζει υπό ποιες νομικές προϋποθέσεις, πώς θα γίνεται η καταχώριση και ποιες αρχές, όπως κτηματολογικά γραφεία ή συμβολαιογράφοι, είναι υπεύθυνες να ελέγχουν αν πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις και αν τα έγγραφα που υποβλήθηκαν επαρκούν ή περιέχουν τις απαιτούμενες πληροφορίες. Ειδικότερα, οι αρχές μπορούν να ελέγχουν ότι το δικαίωμα του κληρονομούμενου επί της κληρονομιαίας περιουσίας που αναφέρεται στο έγγραφο που υποβάλλεται προς καταχώριση, είναι δικαίωμα που καταχωρίζεται ως τέτοιο στο μητρώο ή διαφορετικά αποδεικνύεται σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο τηρείται το μητρώο. Προς αποφυγή επικάλυψης εγγράφων, οι αρχές καταχώρισης θα πρέπει να δέχονται τα έγγραφα που συντάχθηκαν σε άλλο κράτος μέλος από τις αρμόδιες αρχές και των οποίων η κυκλοφορία προβλέπεται από τον παρόντα κανονισμό. Ειδικότερα, το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο που εκδίδεται δυνάμει του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να συνιστά έγκυρο τίτλο για την καταχώριση της κληρονομιαίας περιουσίας σε μητρώο κράτους μέλους. Αυτό δεν θα πρέπει να εμποδίζει τις αρχές που συμμετέχουν στη καταχώριση

να καλούν το πρόσωπο που ζητεί την καταχώριση να υποβάλει πρόσθετες πληροφορίες ή να προσκομίσει συμπληρωματικά έγγραφα που απαιτούνται από το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο τηρείται το μητρώο, για παράδειγμα πληροφορίες ή έγγραφα που αφορούν την πληρωμή φόρων. Η αρμόδια αρχή μπορεί να υποδείξει στο πρόσωπο που ζητεί την καταχώριση τον τρόπο με τον οποίο είναι δυνατόν να δοθούν οι πληροφορίες ή τα έγγραφα που λείπουν.

- (19) Τα αποτελέσματα της καταχώρισης δικαιώματος σε μητρώο θα πρέπει επίσης να αποκλεισθούν από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού. Συνεπώς, το κατά πόσον, π.χ., η καταχώριση έχει δηλωτικό ή συστατικό αποτέλεσμα θα πρέπει να κρίνεται από το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο τηρείται το μητρώο. Επομένως, εφόσον, π.χ., η κτήση δικαιώματος επί ακινήτου απαιτεί καταχώριση σε μητρώο σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο τηρείται το μητρώο, προκειμένου να διασφαλιστεί *erga omnes* το αποτέλεσμα της εγγραφής ή να προστατευθούν δικαιοπραξίες, η χρονική στιγμή κτήσης του δικαιώματος θα πρέπει να καθορίζεται από το δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους.

[...]

- (37) Για να είναι δυνατό για τους πολίτες να αξιοποιήσουν, υπό συνθήκες πλήρους ασφάλειας δικαίου, τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η εσωτερική αγορά, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να τους επιτρέπει να γνωρίζουν εκ των προτέρων το δίκαιο που θα εφαρμοσθεί στην κληρονομική τους διαδοχή. Θα πρέπει να θεσπιστούν εναρμονισμένοι κανόνες περί σύγκρουσης δικαίων προς αποφυγήν αντιφατικών αποτελεσμάτων. Ο κύριος κανόνας θα πρέπει να διασφαλίζει ότι η κληρονομική διαδοχή θα διέπεται από ένα δίκαιο που να μπορεί να προβλεφθεί και με το οποίο συνδέεται στενά. Για λόγους ασφάλειας δικαίου και προς αποφυγή κατάτμησης της κληρονομίας, το εν λόγω δίκαιο θα πρέπει να διέπει το σύνολο της κληρονομίας, δηλαδή όλα τα περιουσιακά στοιχεία που αποτελούν μέρος της περιουσίας, ανεξάρτητα από τη φύση τους και από το εάν αυτά βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος ή σε τρίτο κράτος.

[...]

- (67) Η γρήγορη, ομαλή και αποτελεσματική διεύθυνση των διαδοχών με διασυνοριακές επιπτώσεις εντός της Ένωσης προϋποθέτει ότι οι κληρονόμοι, οι κληροδόχοι, οι εκτελεστές διαθήκης και οι διαχειριστές της κληρονομιαίας περιουσίας θα πρέπει να μπορούν να αποδείξουν ευχερώς την ιδιότητα ή/και τα δικαιώματα και τις εξουσίες τους σε άλλο κράτος μέλος, π.χ. στο κράτος μέλος στο οποίο υπάρχει κληρονομιαία περιουσία. Για να μπορούν να το πράξουν, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να προβλέπει τη δημιουργία ενός ενιαίου πιστοποιητικού, του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου [...] που θα εκδίδεται προς χρήση σε άλλο κράτος μέλος. Με σκοπό την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας, το κληρονομητήριο δεν θα πρέπει να αντικαθιστά εσωτερικά έγγραφα που τυχόν υφίστανται για παρόμοιους σκοπούς στα κράτη μέλη.»

8. Το άρθρο 1 του κανονισμού 650/2012 ορίζει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στις κληρονομικές διαδοχές. Δεν εφαρμόζεται σε φορολογικά, τελωνειακά ή διοικητικά ζητήματα.

2. Αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού τα ακόλουθα:

[...]

ια) η φύση των εμπράγματων δικαιωμάτων και

ιβ) η οιαδήποτε καταχώριση σε μητρώο δικαιωμάτων επί ακίνητης ή κινητής περιουσίας, περιλαμβανομένων των νομικών απαιτήσεων της καταχώρισης, και τα αποτελέσματα της καταχώρισης ή της μη καταχώρισης αυτών των δικαιωμάτων σε μητρώο.»

9. Κατά το άρθρο 21, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, ο οποίος καθορίζει τον γενικό κανόνα για το εφαρμοστέο δίκαιο στην κληρονομία:

«Με την επιφύλαξη τυχόν αντίθετης διάταξης του παρόντος κανονισμού, για το σύνολο της κληρονομίας είναι εφαρμοστέο το δίκαιο του κράτους στο οποίο ο θανών είχε τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο του θανάτου.»

10. Το άρθρο 22 του κανονισμού 650/2012, το οποίο επιγράφεται «Επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου», προβλέπει τα εξής στις παραγράφους 1 και 2 αυτού:

«1. Ένα πρόσωπο δύναται να επιλέξει ως δίκαιο που θα διέπει το σύνολο της κληρονομικής διαδοχής του το δίκαιο του κράτους του οποίου έχει την ιθαγένεια κατά το χρόνο πραγματοποίησης της επιλογής του ή κατά το χρόνο του θανάτου.

[...]

2. Η επιλογή του δικαίου γίνεται ρητώς με δήλωση υπό μορφή διάταξης τελευταίας βούλησης ή συνάγεται από τους όρους της εν λόγω διάταξης.»

11. Το άρθρο 23 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Πεδίο εφαρμογής του εφαρμοστέου δικαίου», ορίζει τα εξής στην παράγραφο 1 και στην παράγραφο 2, στοιχείο ε', αυτού:

«1. Το δίκαιο που προσδιορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 21 ή το άρθρο 22 διέπει το σύνολο της κληρονομικής διαδοχής.

2. Το δίκαιο αυτό διέπει, ενδεικτικά, τα ακόλουθα:

[...]

ε) τη μεταβίβαση προς τους κληρονόμους και, κατά περίπτωση, τους κληροδόχους των περιουσιακών στοιχείων, των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απαρτίζουν την κληρονομία, περιλαμβανομένων των όρων και των αποτελεσμάτων της αποδοχής ή της αποποίησης κληρονομιάς ή κληροδοσίας».

12. Κατά το άρθρο 31 του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Προσαρμογή εμπραγμάτων δικαιωμάτων»:

«Σε περίπτωση που ένα πρόσωπο επικαλείται εμπράγματο δικαίωμα το οποίο έχει βάσει του εφαρμοστέου στην κληρονομική διαδοχή δικαίου, και το εν λόγω εμπράγματο δικαίωμα δεν είναι γνωστό στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο γίνεται η επίκλησή του, το δικαίωμα αυτό προσαρμόζεται, εφόσον είναι απαραίτητο και κατά το μέτρο του δυνατού, στο εγγύτερο ισοδύναμο εμπράγματο δικαίωμα βάσει του δικαίου αυτού του κράτους, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών και των συμφερόντων που επιδιώκονται από το συγκεκριμένο εμπράγματο δικαίωμα και των αποτελεσμάτων που συνδέονται με αυτό.»

13. Στο κεφάλαιο V του κανονισμού 650/2012 εξετάζονται τα δημόσια έγγραφα και οι δικαστικοί συμβιβασμοί.

14. Κατά το άρθρο 59, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Αποδοχή των δημόσιων εγγράφων», «[δ]ημόσιο έγγραφο που καταρτίζεται σε ένα κράτος μέλος έχει την ίδια αποδεικτική ισχύ σε άλλο κράτος μέλος με αυτή που έχει στο κράτος μέλος προέλευσης ή την πλησιέστερη ισχύ, υπό τον όρο ότι αυτό δεν αντιβαίνει προδήλως στη δημόσια τάξη (ordre public) του συγκεκριμένου κράτους μέλους».

15. Στο κεφάλαιο VI του εν λόγω κανονισμού, το οποίο αφορά το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο, το άρθρο 62, υπό τον τίτλο «Καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου», ορίζει τα εξής:

«1. Με τον παρόντα κανονισμό δημιουργείται ευρωπαϊκό κληρονομητήριο [...] το οποίο εκδίδεται προς χρήση σε άλλο κράτος μέλος και παράγει τα αποτελέσματα που αναφέρονται στο άρθρο 69.

2. Η χρήση του [ευρωπαϊκού] κληρονομητηρίου δεν είναι υποχρεωτική.

[...]»

16. Το άρθρο 63 του κανονισμού 650/2012, το οποίο επιγράφεται «Σκοπός του [ευρωπαϊκού] κληρονομητηρίου», ορίζει τα εξής στην παράγραφο 1 και στην παράγραφο 2, στοιχείο β', αυτού:

«1. Το [ευρωπαϊκό] κληρονομητήριο προορίζεται προς χρήση των κληρονόμων, των κληροδόχων που έχουν άμεσα δικαιώματα στην κληρονομία και των εκτελεστών της διαθήκης ή των διαχειριστών της κληρονομιαίας περιουσίας, οι οποίοι πρέπει να επικαλεσθούν σε άλλο κράτος μέλος την ιδιότητά τους ή να ασκήσουν αντιστοίχως τα δικαιώματά τους ως κληρονόμων ή κληροδόχων ή/και τις εξουσίες τους ως εκτελεστών της διαθήκης ή διαχειριστών της κληρονομιαίας περιουσίας.

2. Το [ευρωπαϊκό] κληρονομητήριο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ιδίως για να αποδειχθούν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα:

[...]

β) η απόδοση ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων που αποτελούν τμήμα της περιουσίας στον ή τους κληρονόμους ή, κατά περίπτωση, στον ή τους κληροδόχους που μνημονεύονται στο [ευρωπαϊκό] κληρονομητήριο».

17. Το άρθρο 68 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο περιέχεται στο ίδιο κεφάλαιο και επιγράφεται «Περιεχόμενο του [ευρωπαϊκού] κληρονομητηρίου», ορίζει τα εξής:

«Το [ευρωπαϊκό] κληρονομητήριο περιέχει τις κάτωθι πληροφορίες στην έκταση που επιβάλλεται από το σκοπό για τον οποίον αυτό εκδίδεται:

[...]

ιγ) απαρίθμηση των δικαιωμάτων ή/και περιουσιακών στοιχείων για κάθε συγκεκριμένο κληροδόχο·

[...]».

18. Το άρθρο 69 του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Αποτελέσματα [ευρωπαϊκού] κληρονομητηρίου», προβλέπει τα εξής στις παραγράφους 2 και 5 αυτού:

«2. Τεκμαίρεται ότι το [ευρωπαϊκό] κληρονομητήριο πιστοποιεί επακριβώς τα στοιχεία που έχουν εξακριβωθεί σύμφωνα με το δίκαιο το οποίο είναι εφαρμοστέο στην κληρονομική διαδοχή ή σύμφωνα με οποιοδήποτε άλλο δίκαιο είναι εφαρμοστέο σε συγκεκριμένα στοιχεία. Το πρόσωπο που καθορίζεται στο [εν λόγω] κληρονομητήριο ως κληρονόμος, κληροδόχος, εκτελεστής διαθήκης ή διαχειριστής της κληρονομιαίας περιουσίας τεκμαίρεται ότι έχει την ιδιότητα που αναφέρεται στο κληρονομητήριο ή/και ότι κατέχει τα δικαιώματα ή τις εξουσίες που προσδιορίζονται στο κληρονομητήριο, χωρίς άλλες προϋποθέσεις ή/και περιορισμούς όσον αφορά τα εν λόγω δικαιώματα ή εξουσίες εκτός από τα προβλεπόμενα στο [ευρωπαϊκό] κληρονομητήριο.

[...]

5. Το [ευρωπαϊκό] κληρονομητήριο συνιστά έγκυρο τίτλο για την καταχώριση της κληρονομιαίας περιουσίας στο οικείο μητρώο ενός κράτους μέλους, με την επιφύλαξη του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχεία ια' και ιβ'.»

B. Το πολωνικό δίκαιο

1. Ο Αστικός Κώδικας

19. Κατά το άρθρο 981¹, παράγραφος 1, του Kodeks Cywilny (Αστικού Κώδικα):

«Ο διαθέτης δύναται να ορίσει σε διαθήκη περιβαλλόμενη τον συμβολαιογραφικό τύπο ότι ορισμένο πρόσωπο θα αποκτήσει το αντικείμενο της κληροδοσίας κατά τον χρόνο επαγωγής της κληρονομιάς (άμεση κληροδοσία).»

20. Κατά την παράγραφο 2, σημείο 2, του εν λόγω άρθρου:

«Αντικείμενο μιας τέτοιας άμεσης κληροδοσίας μπορεί να είναι:

[...]

2) το ποσοστό συγκυριότητας επί ακινήτου.

[...]»

21. Το άρθρο 968 του Αστικού Κώδικα αφορά την έμμεση κληροδοσία (*legatum per damnationem*), με την οποία ο διαθέτης δύναται να συστήσει έμμεση κληροδοσία με διαθήκη οποιασδήποτε μορφής, ακόμη και ιδιόγραφη.

2. Ο συμβολαιογραφικός κώδικας

22. Βάσει του άρθρου 81 του Prawo o notariacie (νόμου περί συμβολαιογραφικού κώδικα, στο εξής: συμβολαιογραφικός κώδικας), της 14ης Φεβρουαρίου 1991⁷, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 13ης Δεκεμβρίου 2013⁸, ο συμβολαιογράφος υποχρεούται να αρνείται τη σύνταξη παράνομων συμβολαιογραφικών πράξεων.

23. Το άρθρο 83, παράγραφος 2, του συμβολαιογραφικού κώδικα προβλέπει ότι η άρνηση συντάξεως συμβολαιογραφικής πράξεως ελέγχεται στην περίπτωση που ασκηθεί προσφυγή από τον θιγόμενο από αυτήν. Η προσφυγή αυτή εξετάζεται καταρχάς από τον ίδιο τον συμβολαιογράφο, στο πλαίσιο ασκήσεως αυτοελέγχου, ο οποίος δύναται να τη θεωρήσει βάσιμη και να συντάξει την πράξη. Εάν ο συμβολαιογράφος απορρίψει την προσφυγή, αυτή εξετάζεται από το αρμόδιο Sąd Okręgowy (περιφερειακό δικαστήριο, Πολωνία) της περιφέρειας στην οποία ο συμβολαιογράφος έχει την έδρα του. Κατά την εθνική νομολογία, το Sąd Okręgowy (περιφερειακό δικαστήριο) αποφαινεται εν προκειμένω σε δεύτερο βαθμό.

⁷ Dz. U. αριθ. 22, θέση 91.

⁸ Dz. U. του 2014, θέση 164.

III. Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

24. Η Aleksandra Kubicka, Πολωνή υπήκοος, μητέρα δύο ανήλικων παιδιών από τον γάμο της με Γερμανό υπήκοο, είναι εξ ημισείας συγκύρια με τον σύζυγό της ενός ακινήτου ευρισκόμενου στη Φρανκφούρτη επί του Όντερ (Γερμανία), στο οποίο διαμένει η οικογένεια.

25. Προκειμένου να συντάξει τη διαθήκη της, η A. Kubicka αποτάθηκε σε συμβολαιογράφο στο Słubice (Πολωνία). Επισήμανε ότι βούλησή της είναι να αποκτήσει ο σύζυγός της το μερίδιο της κυριότητάς της επί της κοινής οικίας κατά την επαγωγή της κληρονομιάς. Επέλεξε τη σύσταση άμεσης κληροδοσίας, όπως προβλέπεται από το πολωνικό κληρονομικό δίκαιο, στο άρθρο 981¹ του Αστικού Κώδικα. Για την υπόλοιπη περιουσία της, προτίμησε να διατηρήσει τη νόμιμη κληρονομική διαδοχή, βάσει της οποίας ο σύζυγος και τα τέκνα της κληρονομούν κατ' ισομοιρία.

26. Επικαλούμενος το άρθρο 81 του συμβολαιογραφικού κώδικα, ο αναπληρωτής συμβολαιογράφος Marcin Margoński αρνήθηκε να συντάξει διαθήκη η οποία πρόβλεπε τη σύσταση άμεσης κληροδοσίας.

27. Για να υποστηρίξει ότι μια τέτοια κληροδοσία θα αντέβαινε στη γερμανική νομοθεσία, θεωρία και νομολογία σχετικά με τα εμπράγματα δικαιώματα και την τήρηση του κτηματολογίου, τις οποίες οφείλει να λάβει υπόψη δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο ια' και ιβ', και του άρθρου 31 του κανονισμού 650/2012, ο αναπληρωτής συμβολαιογράφος επισήμανε τα εξής:

- στο γερμανικό δίκαιο, κατά το άρθρο 2174 του Bürgerliches Gesetzbuch (Αστικού Κώδικα), επιτρέπεται μόνο η έμμεση κληροδοσία, η οποία αναπτύσσει ενοχικά αποτελέσματα·
- κατά πάγια γερμανική νομολογία, προγενέστερη της ενάρξεως ισχύος του εν λόγω κανονισμού, τα εμπράγματα αποτελέσματα αλλοδαπών άμεσων κληροδοσιών που αφορούν ακίνητο κείμενο στη Γερμανία δεν αναγνωρίζονται, καθόσον το εφαρμοστέο στην κληρονομική διαδοχή δίκαιο δεν μπορεί να καθορίζει την κτήση των δικαιωμάτων επί τέτοιου πράγματος·
- επομένως, ο κληροδόχος μπορεί να καταχωρισθεί στο κτηματολόγιο μόνο βάσει συμβολαιογραφικής συμβάσεως περί μεταβιβάσεως της κυριότητας επί του ακινήτου συναφθείσας μεταξύ των κληρονόμων και του κληροδόχου με σκοπό την εκπλήρωση της κληροδοσίας ή, άλλως, βάσει δικαστικής αποφάσεως που υποκαθιστά την εν λόγω συμβολαιογραφική πράξη· και
- από την έναρξη ισχύος του κανονισμού 650/2012, οι άμεσες κληροδοσίες εκλαμβάνονται, διά της λεγόμενης «προσαρμογής εμπράγματων δικαιωμάτων», ως έμμεσες κληροδοσίες βάσει του άρθρου 31 του εν λόγω κανονισμού.

28. Ο αναπληρωτής συμβολαιογράφος δικαιολογεί επίσης την εκτίμησή του παραπέμποντας στην αιτιολογική έκθεση του γερμανικού νόμου περί εφαρμογής του κανονισμού 650/2012, ήτοι του Internationales Erbrechtsverfahrensgesetz (νόμου περί των διαδικασιών σε υποθέσεις διεθνούς κληρονομικού δικαίου), της 29ης Ιουνίου 2015⁹, στην οποία περιέχεται το ακόλουθο χωρίο: «[α]ντιθέτως, το γερμανικό δίκαιο δεν γνωρίζει την άμεση κληροδοσία και δεν οφείλει να την αναγνωρίσει στο πλαίσιο του κανονισμού για την κληρονομική διαδοχή (άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο ια', του κανονισμού 650/2012). Ανέκαθεν το γερμανικό δίκαιο εκλαμβάνει τις εν λόγω άμεσες κληροδοσίες ως ενοχικές αξιώσεις (τις λεγόμενες έμμεσες κληροδοσίες). Η πρακτική αυτή δεν θίγεται από το άρθρο 31 του ανωτέρω κανονισμού».

9 BGBl. I, σ. 1042.

29. Υποστηρίζοντας ότι καμία από τις διατάξεις του κανονισμού 650/2012 δεν δικαιολογεί τη μη αναγνώριση των εμπράγματων αποτελεσμάτων της άμεσης κληροδοσίας, η οποία προβλέπεται στο κληρονομικό δίκαιο το οποίο αυτή επέλεξε, η Α. Kubicka κατέθεσε προσφυγή στον αναπληρωτή συμβολαιογράφο.

30. Δεδομένου ότι ο αναπληρωτής συμβολαιογράφος επιβεβαίωσε την άρνησή του να συντάξει τη συμβολαιογραφική πράξη, η Α. Kubicka προσέφυγε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

31. Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι κλήθηκε να εκτιμήσει σε ποιο βαθμό τα αποτελέσματα που παράγει το κληρονομικό δίκαιο μπορούν να περιορίζονται από το δίκαιο της τοποθεσίας του πράγματος.

32. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (περιφερειακό δικαστήριο του Gorzów Wielkopolski, Πολωνία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχεία ια' και ιβ', ή το άρθρο 31 του κανονισμού 650/2012 την έννοια ότι επιτρέπουν την άρνηση αναγνώρισης των εμπραγμάτων αποτελεσμάτων της άμεσης κληροδοσίας (*legatum per vindicationem*), η οποία προβλέπεται από το εφαρμοστέο κληρονομικό δίκαιο, αν η εν λόγω κληροδοσία αφορά την κυριότητα ακινήτου κειμένου εντός κράτους μέλους του οποίου το δίκαιο δεν γνωρίζει τον θεσμό της παράγουσας άμεσα εμπράγματα αποτελέσματα κληροδοσίας;»

IV. Εκτίμηση

A. Επί του παραδεκτού του προδικαστικού ερωτήματος

33. Η Γερμανική και η Ουγγρική Κυβέρνηση προέβαλαν, με τις γραπτές παρατηρήσεις τους, το απαράδεκτο του προδικαστικού ερωτήματος, υποστηρίζοντας ότι είναι υποθετικό.

34. Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, «η διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ αποτελεί μέσο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων. Επομένως, εναπόκειται αποκλειστικώς στα εθνικά δικαστήρια ενώπιον των οποίων εκκρεμεί η διαφορά και τα οποία φέρουν την ευθύνη της απόφασης που θα εκδοθεί να εκτιμούν, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα της προδικαστικής απόφασης προκειμένου να εκδώσουν τη δική τους απόφαση όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλουν στο Δικαστήριο. Ως εκ τούτου, όταν τα υποβαλλόμενα από τα εθνικά δικαστήρια ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται, κατ' αρχήν, να απαντήσει. Πάντως, το Δικαστήριο δύναται να αρνηθεί να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου όταν προδήλως προκύπτει ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμα όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα»¹⁰.

10 Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2017, Pérez Retamero (C-97/16, EU:C:2017:158, σκέψεις 20 έως 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

35. Η Ουγγρική Κυβέρνηση ζήτησε από το Δικαστήριο να μην απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα, καθόσον αυτό αφορά άρνηση αναγνώρισεως αποτελέσματος της κληροδοσίας στα εμπράγματα δικαιώματα, την οποία δεν έχει ακόμη εκφράσει η αρμόδια για την τήρηση του κτηματολογίου γερμανική αρχή, δεδομένου ότι η διαθέσιμη είναι ακόμη εν ζωή. Η Ουγγρική Κυβέρνηση εκτιμά ότι σκοπός του ερωτήματος είναι μόνο να ζητηθεί η ερμηνεία των εθνικών πολωνικών και γερμανικών διατάξεων περί κληροδοσίας, προκειμένου να καθορισθεί η μεταξύ αυτών σχέση.

36. Επισημαίνεται, με παραπομπή στην αιτιολογική σκέψη 7 του κανονισμού 650/2012, ότι σκοπός του κανονισμού είναι να διευκολύνει τους Ευρωπαίους πολίτες να οργανώσουν την κληρονομική διαδοχή τους και να κατοχυρώσει με αποτελεσματικότητα τα δικαιώματα των κληρονόμων και των κληροδόχων. Επομένως, παραδεκτός υποβάλλονται ερωτήματα που αφορούν καταστάσεις στις οποίες επιβάλλονται στον διαθέτη περιορισμοί στην ελευθερία διαθέσεως μέσω διατάξεως τελευταίας βουλήσεως. Εξάλλου δεν είναι νοητό, για λόγους ασφάλειας δικαίου, να μπορεί να εξετασθεί το σχετικό ζήτημα μόνο μετά την επαγωγή της κληρονομιάς, όταν στο στάδιο της καταρτίσεως της πράξεως αναφύονται ερμηνευτικές δυσκολίες.

37. Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει να ελεγχθεί ο μη σύννομος χαρακτήρας της πράξεως που επέλεξε η προσφεύγουσα, υπό το πρίσμα του άρθρου 81 του συμβολαιογραφικού κώδικα, χωρίς εντούτοις να διευκρινίζει για ποιο λόγο ο εν λόγω μη σύννομος χαρακτήρας θα απέρρευε, βάσει του πολωνικού δικαίου, από την έλλειψη αναγνώρισεως της άμεσης κληροδοσίας στο γερμανικό δίκαιο.

38. Εντούτοις, επισημαίνεται, όπως υπομνήσθηκε επίσης κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι η υποχρέωση του συμβολαιογράφου να αρνείται να καταρτίσει πράξη η οποία θα αντέβαινε στις επιταγές του δικαίου πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως. Καθόσον πρόκειται για δημόσιο λειτουργό, η εν λόγω υποχρέωση περιλαμβάνει το καθήκον παροχής συμβουλών και το καθήκον ελέγχου της αποτελεσματικότητας της πράξεως, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου από τον ενδιαφερόμενο σκοπού.

39. Όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, στην υπόθεση της κύριας δίκης, βούληση της προσφεύγουσας είναι να οργανώσει την άμεση μεταβίβαση του πράγματος χωρίς να απαιτηθούν περαιτέρω διατυπώσεις μετά τον θάνατό της.

40. Επιβεβαιώθηκε η λυσιτέλεια της εκτιμήσεως του αιτούντος δικαστηρίου όσον αφορά το γερμανικό θετικό δίκαιο, κατά την οποία άμεση κληροδοσία δικαιωμάτων επί ακινήτου κείμενου στη Γερμανία δεν μπορεί να αναπτύξει αποτελέσματα¹¹.

41. Δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο επιλήφθηκε προσφυγής κατά της αρνήσεως του συμβολαιογράφου να συντάξει μια τέτοια πράξη, η οποία προβλέπεται από το δίκαιο που επέλεξε η προσφεύγουσα αλλά δεν αναγνωρίζεται από το δίκαιο της τοποθεσίας του ακινήτου, πρέπει να θεωρηθεί ότι η αίτηση ερμηνείας δεν είναι υποθετική.

42. Ως εκ τούτου, εκτιμώ ότι το προδικαστικό ερώτημα υποβάλλεται παραδεκτως.

B. Επί της ουσίας

43. Η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά τη μεταβίβαση του δικαιώματος κυριότητας της A. Kubicka, Πολωνής υπηκόου, επί ακινήτου, κειμένου στη Γερμανία, μετά τον θάνατό της, μέσω κληροδοσίας.

44. Η εν λόγω διάταξη αιτία θανάτου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012, σύμφωνα με το άρθρο 1 και το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', αυτού.

¹¹ Βλ. σημείο 20 των γραπτών παρατηρήσεων της Γερμανικής Κυβερνήσεως.

45. Καταρχήν, οι όροι της εν λόγω μεταβίβασης πρέπει να υπόκεινται στο επιλεγέν από την Α. Kubicka κληρονομικό δίκαιο. Συγκεκριμένα, κατ' εφαρμογή του άρθρου 22 του εν λόγω κανονισμού, η ενδιαφερομένη μπορεί να επιλέξει ως δίκαιο που θα διέπει το σύνολο της κληρονομικής διαδοχής της το δίκαιο του κράτους του οποίου έχει την ιθαγένεια κατά τον χρόνο πραγματοποίησής της επιλογής της. Επιπλέον, το άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του εν λόγω κανονισμού προβλέπει ότι το εν λόγω δίκαιο διέπει, ειδικότερα, τη μεταβίβαση προς τους κληροδόχους των δικαιωμάτων που απαρτίζουν την κληρονομία. Η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώνεται από την αιτιολογική σκέψη 42 του ίδιου κανονισμού, κατά την οποία «[τ]ο δίκαιο που καθορίζεται ως εφαρμοστέο επί της διαδοχής θα πρέπει να διέπει τη διαδοχή από την επαγωγή της κληρονομίας έως τη μεταβίβαση της κυριότητας των στοιχείων που αποτελούν μέρος της περιουσίας στους δικαιούχους, κατά τα οριζόμενα στο δίκαιο αυτό [...]».

46. Με την επίμαχη κληροδοσία, η Α. Kubicka προτίθεται να μεταβιβάσει στον κληροδόχο το μερίδιό της επί της πλήρους κυριότητας πράγματος, ήτοι ένα εμπράγματο δικαίωμα γνωστό σε αμφότερα τα οικεία νομικά συστήματα, αντίστοιχο αυτού που ασκεί επί του παρόντος.

47. Επομένως, η επιλογή της άμεσης κληροδοσίας αντί της έμμεσης κληροδοσίας δεν μεταβάλλει το περιεχόμενο του δικαιώματος που θα ασκηθεί επί του πράγματος. Αφορά μόνο την οργάνωση της άμεσης μεταβίβασης εμπράγματος δικαιώματος, αντί της έμμεσης μεταβίβασης με τη δημιουργία ενοχικού δικαιώματος υπέρ του κληροδόχου.

48. Εντούτοις, εν αντιθέσει προς τα όσα υποστηρίζει η Γερμανική Κυβέρνηση, η προβλεπόμενη στο άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο ια', του κανονισμού 650/2012 εξαίρεση δεν αφορά τον διαφορετικό αυτό τρόπο μεταβίβασης. Συγκεκριμένα, από το δίκαιο της τοποθεσίας του ακινήτου πρέπει να διέπεται μόνον ο καθορισμός της φύσεως και του αριθμού των εμπράγματων δικαιωμάτων, όπως πολύ σαφώς διευκρινίζεται στην αιτιολογική σκέψη 15 του εν λόγω κανονισμού.

49. Επομένως, η παραπομπή στο άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο ια', του εν λόγω κανονισμού μπορεί να μη ληφθεί υπόψη, λόγω του πεδίου εφαρμογής του.

50. Κατά συνέπεια, το ίδιο ισχύει για το άρθρο 31 του κανονισμού 650/2012, το οποίο, κατά το γράμμα του, εφαρμόζεται μόνο στις περιπτώσεις που «ένα πρόσωπο επικαλείται εμπράγματο δικαίωμα το οποίο έχει βάσει του εφαρμοστέου στην κληρονομική διαδοχή δικαίου, και το εν λόγω εμπράγματο δικαίωμα δεν είναι γνωστό στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο γίνεται η επίκλησή του».

51. Απομένει, επομένως, να εξετασθεί το ακόλουθο τελευταίο ζήτημα, το οποίο προέβαλε ως καθοριστικό η Γερμανική Κυβέρνηση¹²: μπορεί η εξαίρεση του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', του ως άνω κανονισμού να περιορίσει τα αποτελέσματα του εφαρμοστέου στην κληρονομική διαδοχή δικαίου στη μεταβίβαση του πράγματος, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του εν λόγω κανονισμού;

52. Με άλλα λόγια, όταν, δυνάμει του κληρονομικού δικαίου το οποίο επέλεξε ο διαθέτης, ένας κληρονόμος καθίσταται κύριος ακινήτου, ο δε τίτλος κυριότητας πρέπει να καταχωρισθεί σε κτηματολόγιο άλλου κράτους μέλους, μπορεί το άλλο κράτος μέλος να αντιτάξει στον κληρονόμο το δίκαιο της τοποθεσίας του πράγματος, το οποίο προβλέπει διαφορετικές ουσιαστικές προϋποθέσεις για την εν λόγω συστατική του δικαιώματος καταχώριση;

53. Ενδείξεις για την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο ερώτημα αυτό μπορούν να αντληθούν από την ανάλυση των διατάξεων του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', του κανονισμού 650/2012, καθώς και των σκοπών που αυτός επιδιώκει.

¹² Σε σύγκριση με το προηγούμενο ζήτημα, βλέπε σημείο 38 των γραπτών παρατηρήσεων της Γερμανικής Κυβερνήσεως.

54. Καταρχάς, υπενθυμίζεται εκ νέου, για τις ανάγκες της αναλύσεως, ότι βάσει του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', του ως άνω κανονισμού, αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής του «οιαδήποτε καταχώριση σε μητρώο δικαιωμάτων επί ακίνητης ή κινητής περιουσίας, περιλαμβανομένων των νομικών απαιτήσεων της καταχώρισης, και τα αποτελέσματα της καταχώρισης ή της μη καταχώρισης αυτών των δικαιωμάτων σε μητρώο».

55. Στην αιτιολογική σκέψη 18 του κανονισμού 650/2012 διευκρινίζεται η εμβέλεια της διατάξεως, η οποία πρέπει να εκλαμβάνεται υπό στενή έννοια, δεδομένου ότι πρόκειται για εξαίρεση: «το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο τηρείται το μητρώο (για την ακίνητη περιουσία, το δίκαιο της τοποθεσίας του πράγματος) θα καθορίζει υπό ποιες νομικές προϋποθέσεις, πώς θα γίνεται η καταχώριση και ποιες αρχές, όπως κτηματολογικά γραφεία ή συμβολαιογράφοι, είναι υπεύθυνες να ελέγχουν αν πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις και αν τα έγγραφα που υποβλήθηκαν επαρκούν ή περιέχουν τις απαιτούμενες πληροφορίες. [...] Ειδικότερα, το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο που εκδίδεται δυνάμει του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να συνιστά έγκυρο τίτλο για την καταχώριση της κληρονομιαίας περιουσίας σε μητρώο κράτους μέλους. [...] Η αρμόδια αρχή μπορεί να υποδείξει στο πρόσωπο που ζητεί την καταχώριση τον τρόπο με τον οποίο είναι δυνατόν να δοθούν οι πληροφορίες ή τα έγγραφα που λείπουν».

56. Όπως επισήμαναν ειδικότερα η Ισπανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή¹³, οι προβλεπόμενες στην εν λόγω διάταξη νομικές απαιτήσεις, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, την προθεσμία καταχώρισεως και τις τυπικές προϋποθέσεις, προορίζονται να κατοχυρώνουν την ασφάλεια που είναι εγγενής σε κάθε μορφή καταχώρισεως μεταβιβάσεως δικαιωμάτων. Το δε ευρωπαϊκό κληρονομητήριο καθιερώθηκε ακριβώς για να διευκολύνονται η ικανοποίηση των εν λόγω απαιτήσεων –οι οποίες δεν αφορούν τις ουσιαστικές προϋποθέσεις της μεταβιβάσεως του εμπράγματος δικαιώματος– και η κυκλοφορία των τίτλων¹⁴.

57. Στο παρόν στάδιο της αναλύσεως, θα μπορούσε ήδη να γίνει δεκτό ότι οι διατάξεις του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', του ως άνω κανονισμού δεν έχουν την έννοια ότι επιτρέπουν να θεμελιωθεί σε αυτές άρνηση αναγνώρισεως των αποτελεσμάτων κληροδοσίας η οποία υπόκειται στο επιλεγέν κληρονομικό δίκαιο.

58. Θα μπορούσε, όμως, όπως υποστηρίζει η Γερμανική Κυβέρνηση, να εξετασθεί το ενδεχόμενο αντίθετης λύσεως διά παραπομπής στην τελευταία φράση της ως άνω διατάξεως, που ορίζει ότι αποκλείονται «και τα αποτελέσματα της καταχώρισης ή της μη καταχώρισης αυτών των δικαιωμάτων σε μητρώο»;

59. Η αιτιολογική σκέψη 19 του ίδιου κανονισμού είναι πολύ σαφής όσον αφορά την έννοια των συγκεκριμένων όρων. Στην αιτιολογική αυτή σκέψη εξετάζεται ρητώς το κατά πόσον η καταχώριση έχει δηλωτικό ή συστατικό αποτέλεσμα όσον αφορά το δικαίωμα. Η χρονική στιγμή κτήσεως του δικαιώματος μνημονεύεται επίσης, εν είδει παραδείγματος, ως αποκλειόμενη από τον τομέα του κληρονομικού δικαίου.

60. Η υποχρέωση καταχώρισεως δεν θα πρέπει να καταστεί προϋπόθεση κτήσεως του εμπράγματος δικαιώματος, σε κάθε περίπτωση. Συγκεκριμένα, η επιφύλαξη αυτή πρέπει κατ' ανάγκη να συνδυάζεται με την αρχή της ενότητας του εφαρμοστέου στην κληρονομική διαδοχή δικαίου, όπως προβλέπεται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του κανονισμού 650/2012, κατά το οποίο το εφαρμοστέο κληρονομικό δίκαιο διέπει «τη μεταβίβαση προς τους κληρονόμους και, κατά περίπτωση, τους κληροδόχους των περιουσιακών στοιχείων, των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απαρτίζουν την κληρονομία». Διαφορετική ερμηνεία θα περιόριζε σημαντικά την εμβέλεια της εν λόγω αρχής, ενώ πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψη ο επιδιωκόμενος από τον νομοθέτη της Ένωσης σκοπός.

¹³ Βλ., αντίστοιχα, σημεία 43 και 39 των εν λόγω παρατηρήσεων και, ομοίως, Bonomi, A., και Wautelet, P., όπ.π., σημεία 125 έως 130, σ. 135 έως 137.

¹⁴ Βλ. κεφάλαιο VI του εν λόγω κανονισμού και ιδίως άρθρα 62 και 69 αυτού.

61. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι ο ως άνω κανονισμός εντάσσεται στη γενικότερη οπτική της διατηρήσεως και της αναπτύξεως ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, εντός του οποίου εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων¹⁵.

62. Ο εν λόγω κανονισμός ανταποκρίνεται στην ανάγκη διασφάλισης της συμβατότητας των εφαρμοστέων σε θέματα συγκρούσεων νόμων και δικαιοδοσίας κανόνων, συγκρούσεις οι οποίες είναι ιδιαίτερα αυξημένες στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής, λόγω της ποικιλίας των ζητημάτων που πρέπει να επιλυθούν και της επακόλουθης πολυπλοκότητάς τους (καθορισμός των δικαιούχων, των δικαιωμάτων τους, ενίοτε ανάλογα με το οικείο πράγμα, των όρων διαχειρίσεως ή ρευστοποιήσεως της κληρονομιάς κ.λπ.).

63. Εξάλλου, ο πρωταρχικός συγκεκριμένος σκοπός του κανονισμού 650/2012 διατυπώνεται στην αιτιολογική σκέψη 7 αυτού. Σε αυτήν διευκρινίζεται ότι, «[σ]τον ευρωπαϊκό χώρο δικαιοσύνης, οι πολίτες θα πρέπει να μπορούν να οργανώσουν εκ των προτέρων την κληρονομική τους διαδοχή. Θα πρέπει να κατοχυρώνονται με αποτελεσματικότητα τα δικαιώματα των κληρονόμων και των κληροδόχων [...]».

64. Τα μέτρα που προκρίνονται για τον σκοπό αυτό περιγράφονται, ειδικότερα, στην αιτιολογική σκέψη 8 του ως άνω κανονισμού, κατά την οποία «θα πρέπει να συγκεντρωθούν στον παρόντα κανονισμό οι διατάξεις σχετικά με [...] την αναγνώριση [...] δημόσιων εγγράφων [...] καθώς και σχετικά με το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο», καθώς και στην αιτιολογική σκέψη 37 του ίδιου κανονισμού, η οποία αφορά την εναρμόνιση των κανόνων περί συγκρούσεως νόμων «ανεξάρτητα από τη φύση [των περιουσιακών στοιχείων] και από το εάν αυτά βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος ή σε τρίτο κράτος».

65. Υπογραμμίζεται επίσης ότι αυτή η βούληση απλουστεύσεως οδήγησε στην κατάρτιση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου. Αυτό επιτρέπει, ιδίως, στους κληρονόμους ή στους κληροδόχους να αποδεικνύουν την ιδιότητα και τα δικαιώματά τους σε άλλο κράτος μέλος και, ειδικότερα, την απόδοση συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων στον κληροδόχο που μνημονεύεται στο κληρονομητήριο¹⁶.

66. Επομένως, κατ' εφαρμογή του άρθρου 69, παράγραφος 5, του κανονισμού 650/2012, το εν λόγω κληρονομητήριο συνιστά έγκυρο τίτλο για την καταχώριση της κληρονομιαίας περιουσίας στο οικείο μητρώο κράτους μέλους.

67. Εξάλλου, δεν μπορεί να προβληθεί το επιχείρημα ότι η εν λόγω διάταξη αφορά επίσης την περίπτωση αποκλεισμού που προβλέπεται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', του κανονισμού 650/2012. Η εμπέλευση αυτής πρέπει να περιορίζεται στους ιδιαίτερους όρους της διαδικασίας καταχωρίσεως στα μητρώα¹⁷, για τους λόγους που ήδη εκτέθηκαν στο σημείο 55 των παρουσών προτάσεων, οι οποίοι αντλούνται από την αιτιολογική σκέψη 18 του εν λόγω κανονισμού. Ως εκ τούτου, στην πράξη, μπορούν να απαιτούνται και άλλα έγγραφα ή πληροφορίες επιπλέον του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου, όταν, για παράδειγμα, αυτό δεν περιέχει επαρκώς συγκεκριμένα στοιχεία για τον προσδιορισμό του πράγματος του οποίου η μεταβίβαση κυριότητας πρέπει να καταχωρισθεί.

15 Βλ. αιτιολογική σκέψη 1 του εν λόγω κανονισμού.

16 Βλ., υπ' αυτή την έννοια, αιτιολογικές σκέψεις 18 και 67, άρθρο 63, παράγραφος 2, στοιχείο β', και άρθρο 68, στοιχείο ιγ', του εν λόγω κανονισμού.

17 Βλ. σημείο 45 των παρατηρήσεων της Επιτροπής και Bonomi, A., και Wautelet, P., όπ.π., σημεία 62 έως 66, σ. 900 έως 904.

68. Στο πνεύμα των ως άνω αναλύσεων απορρίφθηκαν ή τροποποιήθηκαν, σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρέσχε η Επιτροπή¹⁸, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων που προηγήθηκαν της εκδόσεως του εν λόγω κανονισμού, οι προτάσεις της Γερμανικής Κυβερνήσεως για τη διατήρηση της εφαρμογής του δικαίου που διέπει την καταχώριση στα μητρώα του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκεται το μεταβιβαζόμενο πράγμα για τον καθορισμό των προϋποθέσεων μεταβιβάσεως του δικαιώματος κυριότητας.

69. Επιπλέον, η Επιτροπή επισήμανε ότι το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, του οποίου το κληρονομικό δίκαιο επίσης δεν προβλέπει την άμεση κληροδοσία, προσάρμοσε τις διατάξεις του περί καταχωρίσεως, κατά τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο του κανονισμού 650/2012, κατά τρόπο ώστε ο κληροδόχος άμεσης κληροδοσίας να μπορεί να καταχωρίσει το δικαίωμα κυριότητας που αποκτά βάσει του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου, στο οποίο βεβαιώνεται ότι ο κληροδόχος απέκτησε το ακίνητο μέσω κληροδοσίας¹⁹.

70. Με τη λύση αυτή διασφαλίζεται η πλήρης αποτελεσματικότητα της επιλογής του κληρονομικού δικαίου.

71. Η λύση είναι επίσης ιδιαίτερα χρήσιμη σε θέματα διανομής της κληρονομίας, δεδομένου ότι οι αναφύομενες δυσκολίες μπορεί να είναι παρόμοιες.

72. Η συγκεκριμένη λύση πρέπει να εκτιμάται επίσης σε συνδυασμό με τον μηχανισμό προσαρμογής, ο οποίος προβλέπεται στο άρθρο 31 του κανονισμού 650/2012, όταν τα κτώμενα δικαιώματα δεν είναι γνωστά στο εφαρμοστέο δίκαιο του τόπου καταχωρίσεώς τους, γεγονός που υποδηλώνει την αδυναμία αποκλεισμού κάποιου δικαιώματος και την ισχυρή βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να προσδώσει πρακτική αποτελεσματικότητα στην επιλογή του κληρονομικού δικαίου.

73. Ως εκ τούτου, λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, εκτιμώ ότι, σε κατάσταση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχεία ια' και ιβ', ή το άρθρο 31 του κανονισμού 650/2012 έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν την άρνηση αναγνώρισεως των εμπράγματων αποτελεσμάτων της άμεσης κληροδοσίας («*legatum per vindicationem*»), η οποία προβλέπεται από το εφαρμοστέο κληρονομικό δίκαιο, όταν η εν λόγω κληροδοσία αφορά την κυριότητα ακινήτου κειμένου εντός κράτους μέλους του οποίου το δίκαιο δεν γνωρίζει τον θεσμό της παράγουσας άμεσα εμπράγματα αποτελέσματα κληροδοσίας.

18 Βλ. σημεία 47 έως 61 των γραπτών παρατηρήσεων της Επιτροπής, στις οποίες υπενθυμίζονται οι προτάσεις σχετικά με τη νυν αιτιολογική σκέψη 18 και παρατίθεται, καταρχάς, το έγγραφο 7869/12 του Συμβουλίου, της 26ης Μαρτίου 2012 (απορριφθείσα πρόταση: «[...] εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις που καθορίζονται από το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο τηρείται το μητρώο», η οποία αντικαταστάθηκε από τη φράση: «Ειδικότερα, το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο που εκδίδεται δυνάμει του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να συνιστά έγκυρο τίτλο για την καταχώριση της κληρονομιαίας περιουσίας σε μητρώο κράτους μέλους»). Ακολούθως, παρατίθεται το έγγραφο 16458/11 του Συμβουλίου, της 8ης Νοεμβρίου 2011 (απόρριψη της προτάσεως προσθήκης της φράσεως: «Στην περίπτωση που η καταχώριση έχει δηλωτικό αποτέλεσμα, εφαρμόζεται το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκεται το ακίνητο ούτως ώστε να καταχωρισθεί η μεταβίβαση κυριότητας», και αποδοχή της προτάσεως: «[...] Αυτό δεν θα πρέπει να εμποδίζει τις αρχές που συμμετέχουν στη καταχώριση να καλούν το πρόσωπο που ζητεί την καταχώριση να υποβάλει πρόσθετες πληροφορίες ή να προσκομίσει συμπληρωματικά έγγραφα που απαιτούνται από το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο τηρείται το μητρώο [...]», την οποία ο νομοθέτης συμπλήρωσε με το ακόλουθο παράδειγμα: «για παράδειγμα πληροφορίες ή έγγραφα που αφορούν την πληρωμή φόρων. Η αρμόδια αρχή μπορεί να υποδείξει στο πρόσωπο που ζητεί την καταχώριση τον τρόπο με τον οποίο είναι δυνατόν να δοθούν οι πληροφορίες ή τα έγγραφα που λείπουν»).

19 Βλ. σημείο 46 των γραπτών παρατηρήσεων της Επιτροπής και παρατιθέμενες παραπομπές, ήτοι το άρθρο 27α του *Kadasterwet* (νόμου περί κτηματολογίου), της 3ης Φεβρουαρίου 2005 (*Stb.* 2005, αριθ. 107), το οποίο θεσπίστηκε με το άρθρο 13 του *Uitvoeringswet Verordening erfrecht* (νόμου περί μεταφοράς του κανονισμού στην εθνική έννομη τάξη), της 5ης Νοεμβρίου 2014 (*Stb.* 2014, αριθ. 430).

V. Πρόταση

74. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (περιφερειακό δικαστήριο του Gorzów Wielkopolski, Πολωνία) ως εξής:

Σε κατάσταση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο ια', το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', ή το άρθρο 31 του κανονισμού (ΕΕ) 650/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Ιουλίου 2012, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου, έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν την άρνηση αναγνώρισεως των εμπράγματων αποτελεσμάτων της άμεσης κληροδοσίας («legatum per vindicationem»), η οποία προβλέπεται από το εφαρμοστέο κληρονομικό δίκαιο, όταν η εν λόγω κληροδοσία αφορά την κυριότητα ακινήτου κειμένου εντός κράτους μέλους του οποίου το δίκαιο δεν γνωρίζει τον θεσμό της παράγουσας άμεσα εμπράγματα αποτελέσματα κληροδοσίας.

i — Στο σημείο 20 του παρόντος κειμένου έγινε τροποποίηση γλωσσικής φύσεως μετά την αρχική ανάρτησή του στην ψηφιακή Συλλογή Νομολογίας.